

Arkadiusz Białek, Marta Białecką-Pikul
Instytut Psychologii, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

kontakt: a.bialek@uj.edu.pl <http://www.labdziecka.psychologia.uj.edu.pl/en.html>

XXIV Kolokwia Psychologiczne Komitetu Psychologii Polskiej Akademii Nauk,
Instytut Psychologii, Uniwersytet Jagielloński, 22-24 czerwca, Kraków

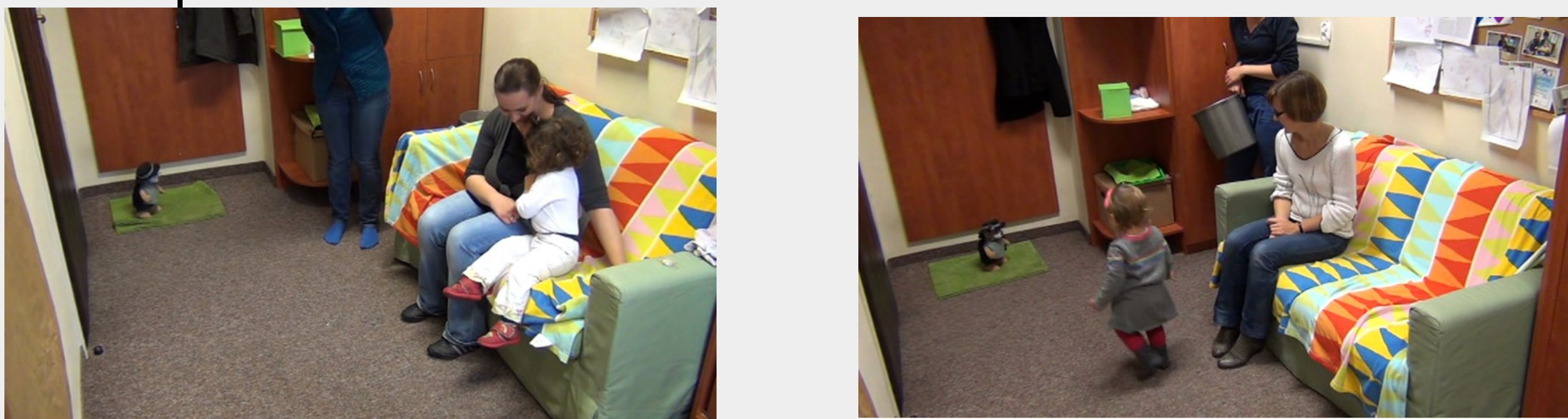
WPROWADZENIE

Teoria umysłu, mierzone tradycyjnymi werbalnymi zadaniami fałszywych przekonań, rozwija się wcześniej u tych pięcioletków, które gdy miały trzy lata uznano za nieśmiałe i obserwujące (Wellman i in., 2011). Jednak za nim dzieci są w stanie jawnie rozumieć fałszywe przekonania, potrafią rozpoznawać je spontaniczną reakcją wzrokową np. antycypując miejsce poszukiwania przedmiotu przez dorosłego (przegląd w Heyes, 2014). Jak dotąd nie badano uwarunkowań, a szczególnie, temperamentalnych uwarunkowań takiej wczesnej czy niejawniej teorii umysłu. Podstawy do poszukiwania takich uwarunkowań dostarcza hipoteza reaktywności emocjonalnej (Hare, Tomasello, 2005) według której obserwowane u zwierząt i podobne do ludzkich formy poznania i komunikacji ukształtowały się w następstwie selektywnego doboru zwierząt ze względu na niski poziom lęku i agresji wobec ludzi. W konsekwencji, w przeprowadzonych badaniach poszukiwano właściwości temperamentu związanych z wczesnym rozpoznawaniem fałszywych przekonań. Badania przeprowadzono w ramach podłużnego projektu badawczego „Narodziny i rozwój zdolności do mentalizacji”.

METODA

U 205 dzieci w wieku 18 miesięcy (M = 80,01, SD = 1,59; 92 dziewczynki, 113 chłopców) zmierzono temperament, a gdy miały 36 miesięcy (M = 180,46, SD = 1,74) oszacowano ich zdolność do wczesnego rozpoznawania fałszywych przekonań.

Temperament. Technika Kagana i in. (1989), obserwacja reakcji dzieci wobec nieznanymi im przedmiotów. Wskaźniki temperamentu: czas latencji dotknięcia przedmiotu, zmierzania do przedmiotu, czas dotykania rodzica oraz pozostawania przez dziecko w pobliżu rodzica.

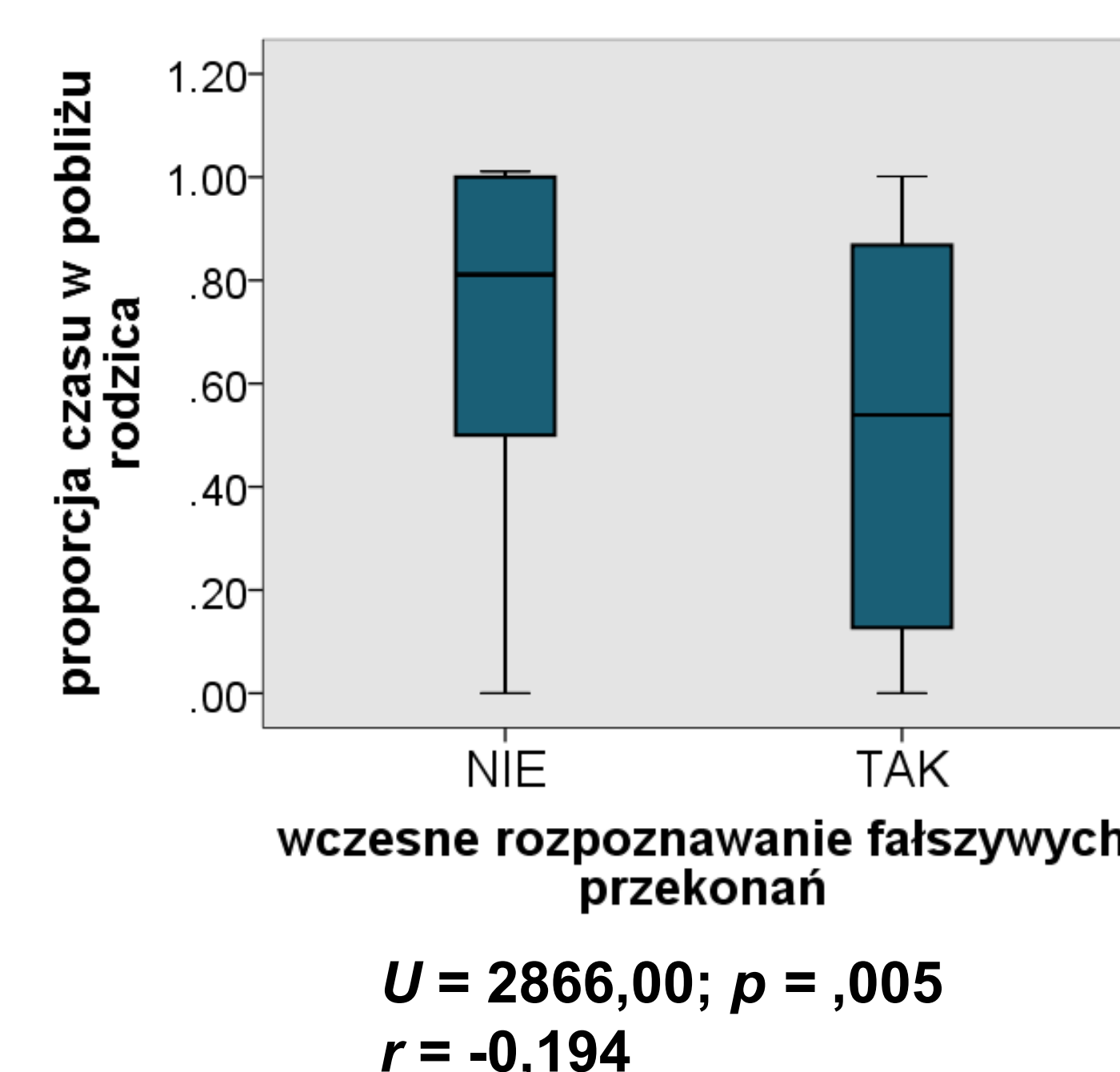
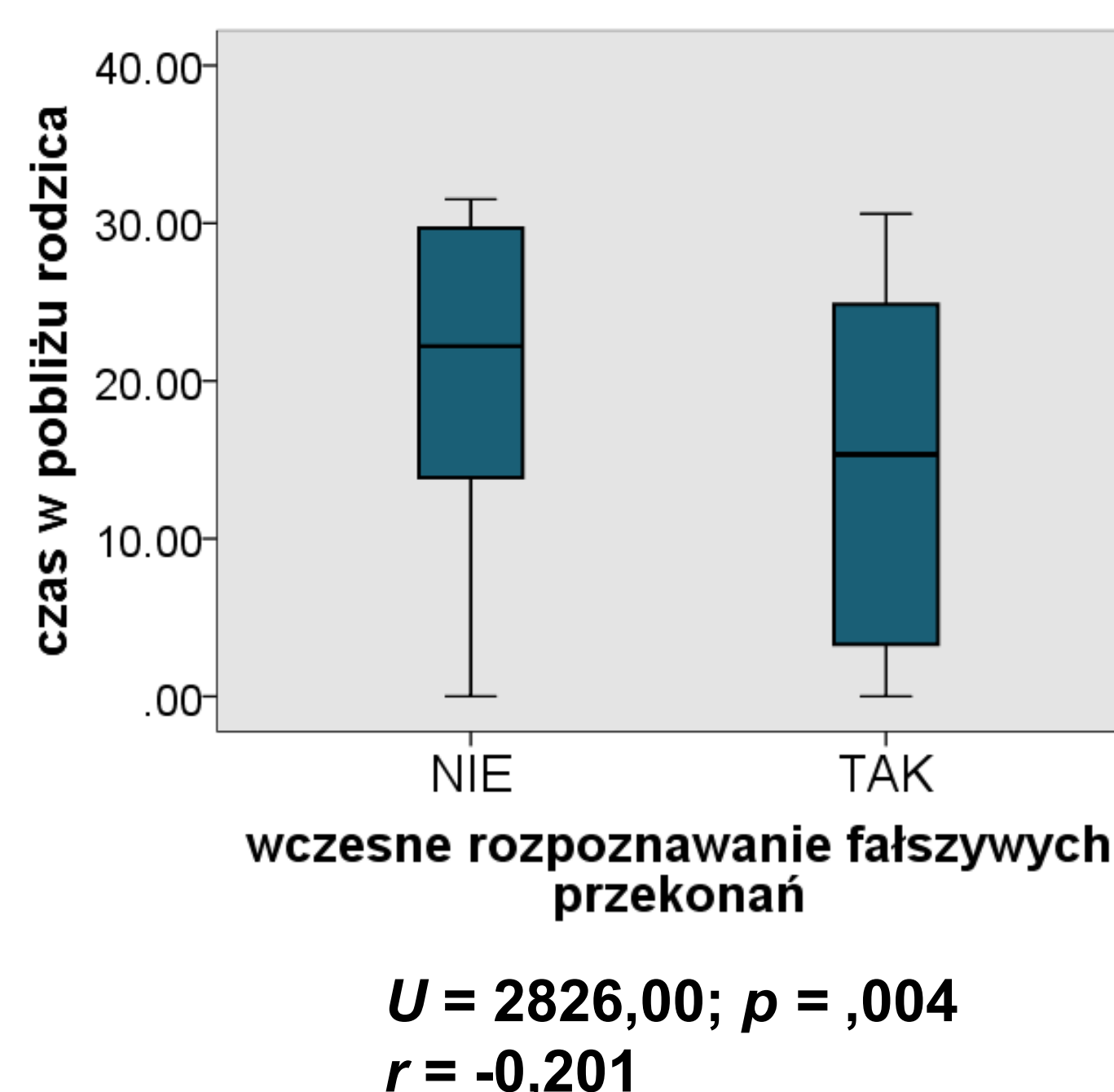
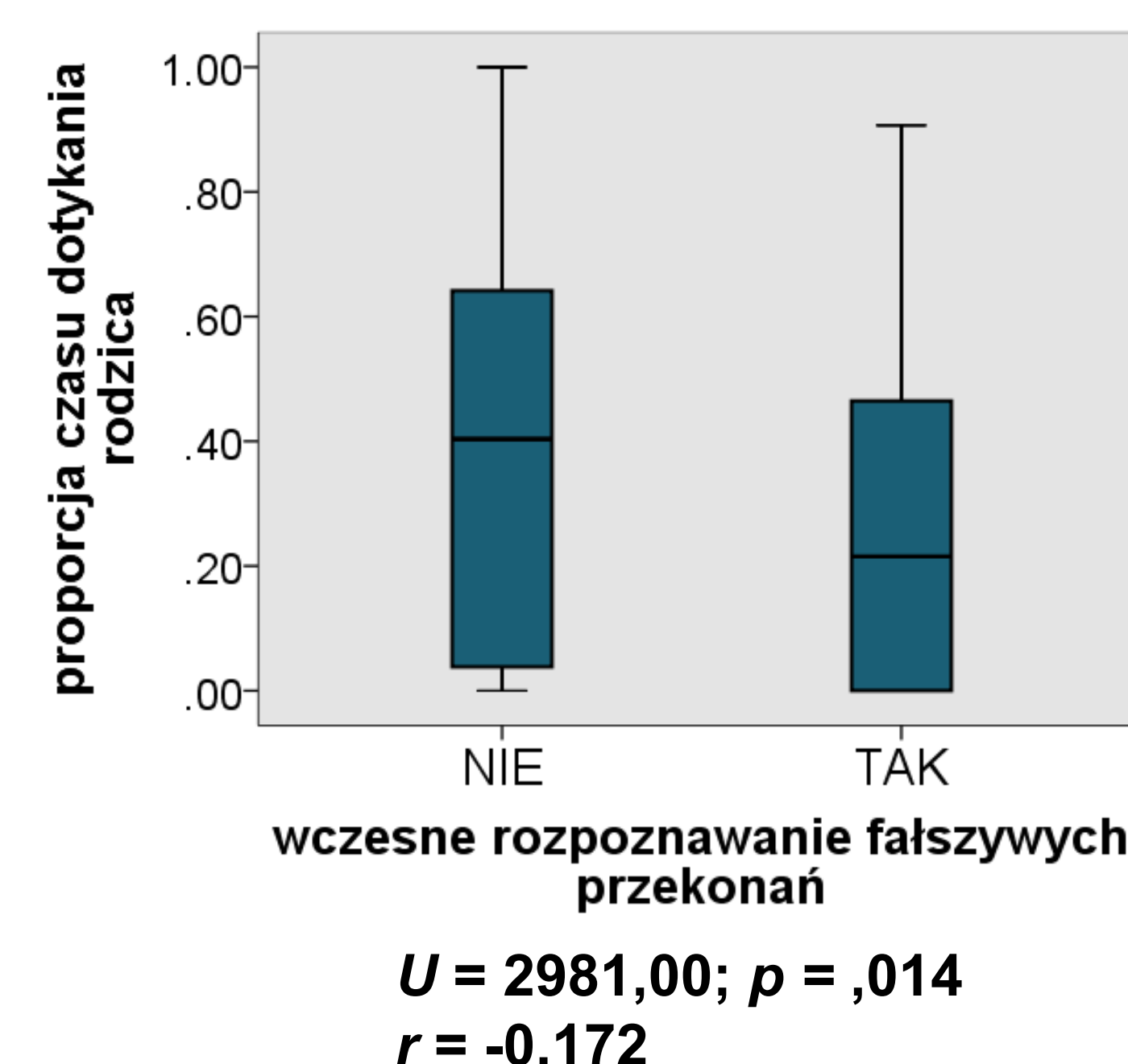
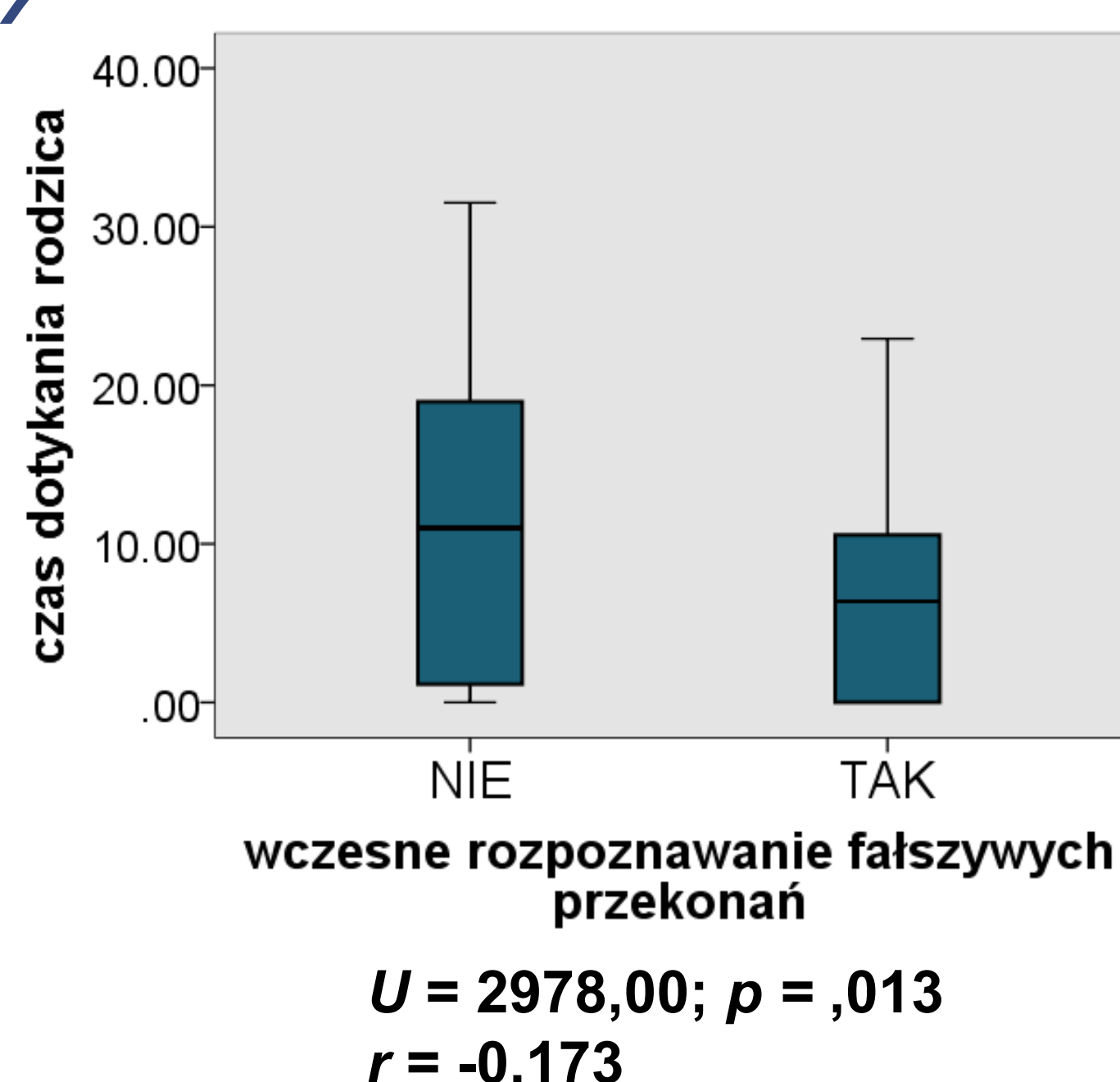

Wczesne rozpoznawanie fałszywych przekonań. Test fałszywego przekonania (He i in., 2012). Wskaźniki: spontaniczne reakcje wzrokowe (spojrzenia antycypacyjne) w odpowiedzi na nieadresowane do dziecka wypowiedzi dorosłego.

Ale jak Marysia wróci, to będzie potrzebowała nożyczek ... gdzie będzie myślała że one są?

WYNIKI

Dzieci niejawnie rozpoznające fałszywe przekonania w wieku 36 miesięcy, gdy miały 18 miesięcy w reakcji na nieznaną przedmiot spędzały mniej czasu dotykając rodzica i krócej pozostawały w jego pobliżu.

DYSKUSJA

Reagowanie w sposób mniej lękowy, czy też względnie mniej zahamowany okazało się być związane z poprawnym antycypowaniem zachowania innych osób. Zgromadzone wyniki są zgodne z przewidywaniami wynikającymi z hipotezy reaktywności emocjonalnej i dostarczają dla niej silniejszego potwierdzenia niż wyniki badań Wellmana i in. (2011). Są one także zgodne z wyjaśnieniami korzyści adaptacyjnych teorii umysłu, która ukształtowała się u ludzi, aby pomóc im radzić sobie ze złożonością życia społecznego (efektywniej rywalizować i/lub kooperować). Możliwe jest jednak, iż ujawnione zależności związane są właściwościami użytych testów i odnoszą się jedynie do niektórych aspektów teorii umysłu.

BIBLIOGRAFIA

Clements, W., Perner, J. (1994). Implicit Understanding of Belief. *Cognitive Development*, 9, 377-395. Hare, B., Tomasello, M. (2005). Human-like social skills in dogs? *Trends in Cognitive Sciences*, 9, 439 - 444. He, Z., Bolz, M., Baillargeon, R. (2011). 2.5-year-olds succeed at a verbal anticipatory-looking false-belief task. *British Journal of Developmental Psychology*, 30, 14-29. Heyes, C. (2014). False belief in infancy: a fresh look. *Developmental Science*, 17, 647-659. Kagan, J., Reznick, S., Gibbons, J. (1989). Inhibited and Uninhibited Types of Children. *Child Development*, 60, 838-845. Kagan, J., Snidman, N., Arcus, D. (1998). Childhood Derivatives of High and Low Reactivity in Infancy. *Child Development*, 69, 1483-1493. Wellman, H., Lane, J., LaBounty, J., Olson, S. (2011). Observant, nonaggressive temperament predicts theory-of-mind development. *Developmental Science*, 14, 319-326.

